

Gospodarski utjecaj Kine u Srednjoj i Istočnoj i Europi te na Zapadnom Balkanu: Implikacije inicijative "Jedan pojas, jedan put" i kineski globalni revizionizam

---

Marjanović, Željko

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:144878>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

Željko Marjanović

GOSPODARSKI UTJECAJ KINE U SREDNJOJ I
ISTOČNOJ EUROPI TE NA ZAPADNOM BALKANU:
IMPLIKACIJE INICIJATIVE „JEDAN POJAS, JEDAN
PUT“ I KINESKI GLOBALNI REVIZIONIZAM

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2021.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

GOSPODARSKI UTJECAJ KINE U SREDNJOJ I
ISTOČNOJ EUROPI TE NA ZAPADNOM BALKANU:
IMPLIKACIJE INICIJATIVE „JEDAN POJAS, JEDAN
PUT“ I KINESKI GLOBALNI REVIZIONIZAM

DIPLOMSKI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Luka Brkić

Student: Željko Marjanović

Zagreb,

lipanj, 2021.

Izjavljujem da sam diplomski rad Gospodarski utjecaj Kine na Srednju i Istočnu Europu te Zapadni Balkan: Implikacije inicijative *Jedan pojas, jedan put* i kineski globalni revizionizam, koji sam predao na ocjenu mentoru prof. dr. sc. Luki Brkiću, napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekao ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Željko Marjanović

SADRŽAJ RADA

1. UVOD	1
2. PREGLED LITERATURE	2
3. KONSTRUKCIJA TEZE	4
4. ZNAČAJKE I VAŽNOST INICIJATIVE <i>JEDAN POJAS, JEDAN PUT</i>	7
5. KINESKI GLOBALNI REVIZIONIZAM I INICIJATIVA <i>JEDAN POJAS, JEDAN PUT</i>	11
6. ZNAČAJ I VAŽNOST INICIJATIVE <i>JEDAN POJAS, JEDAN PUT</i> ZA EUROPU	13
6.1. Inicijativa <i>16+1</i>	13
6.2. Srednja i Istočna Europa – izazov Višegradske skupine i inicijativa <i>Jedan pojas, jedan put</i>	16
7. KINESKA ULAGANJA U DRŽAVE SREDNJE I ISTOČNE EUROPE	17
7.1. Države Višegradske skupine	18
7.2. Rumunjska, Bugarska, Slovenija i Hrvatska	20
7.3. Bjelorusija i Ukrajina	21
8. REGIJA ZAPADNOG BALKANA I UTJECAJ STRANIH SILA	22
9. KINESKA ULAGANJA U DRŽAVAMA ZAPADNOG BALKANA	24
9.1. Srbija, Crna Gora i Bosna i Hercegovina	25
9.2. Sjeverna Makedonija i Albanija	26
10. GOSPODARSKI MEHANIZMI UTJECAJA U ISTRAŽENIM REGIJAMA	27
11. ZAKLJUČAK	28
12. LITERATURA	29
SAŽETAK	32
ABSTRACT	33

1. UVOD

Rad se smješta u područje političkih znanosti, točnije, u područje međunarodnih odnosa i međunarodne političke ekonomije te geopolitike. Kineska gospodarska inicijativa *Jedan pojas, jedan put* s jedne strane predstavlja priliku za gospodarski razvoj određenih svjetskih regija i, naravno, same Kine. Međutim, s druge strane, ista inicijativa predstavlja i svojevrsan izazov postojećem međunarodnom gospodarskom i političkom poretku iz dva razloga. Prvi razlog leži u činjenici da se Kina i kinesko gospodarstvo žele smjestiti, odnosno prilagoditi i djelovati unutar – zapadnog - kapitalističkog poretka. Drugi razlog stoji iza toga da Kina nastoji stvoriti paralelni međunarodni gospodarski poredak, koji bi *konkurirao* nekim zapadnim financijskim institucijama (npr. Azijska infrastrukturna investicijska banka i Expo banka umjesto Međunarodnog monetarnog fonda te Svjetske banke). Štoviše, Kina se tako ističe po vrlo intenzivnoj ulozi u međunarodnom političkom poretku jer se Kina postavila kao sila koja revidira trenutni poredak. Točnije, Kina se nametnula kao sila koja ima izražen globalni (!) utjecaj te globalne aspiracije. Ovakva međunarodno-politička aktivnost može se okarakterizirati kao kineski globalni revizionizam.

Međutim, konkretni mehanizmi kineskog gospodarskog utjecaja na pojedine svjetske regije ili su široko određeni, ili su izrazito specifični. Uzevši u obzir primjere Zapadnog Balkana, koji nije integriran u Europsku uniju, i Srednje te Istočne Europe, koje su europski integrirane regije, osim Ukrajine i Bjelorusije u Istočnoj Europi, potrebno je uočiti kako i čime, tj. kojim metodama ondje Kina nastoji povećati svoju ulogu. Dakle, ovdje se postavlja pitanje kako Kina, svojom politikom globalnog revizionizma, ekonomski, odnosno ulagački utječe na srednjoeuropsku i istočnoeuropsku regiju te na zemlje Zapadnog Balkana? Smatram da ovakvo pitanje otvara mogućnost preciznog određivanja utjecaja Kine na spomenutim prostorima, odnosno otkrivanje mehanizama ili obrazaca gospodarskog utjecaja Kine s obzirom na ključna područja na koja inicijativa *Jedan pojas, jedan put* cilja. Uz to, smatram da će navedeno pitanje doprinijeti boljem razumijevanju jače i veće uloge Kine kako na svjetskoj tako i na regionalnoj, poglavito europskoj, razini. Fokus će prvenstveno biti na kvalitativnom spoznavanju mehanizama utjecaja Kine s obzirom na količinu ulaganja, tj. na fokus kineskih ulagača.

Napominjem da je uz specificiranje određenog gospodarskog utjecaja važna i šira teorijska postavka. S obzirom da je ovdje riječ o globalnom revizionizmu Kine, odnosno o posebnom gospodarskom i političkom izazovu za *Zapad* i zapadne sile na području Europe te Europske unije, tvrdim da nedostaje jedan izražen klasično-realistički pogled na kineski gospodarski utjecaj. Rad će se sastojati od nekoliko poglavlja. Prije svega, napraviti ću pregled literature u

kojem ću iznijeti ključne nalaze određenih istraživača kineske inicijative *Jedan pojas, jedan put* te, prije svega, i pobliže opisati samu inicijativu. Fokus će, svakako, biti na istraživanjima Srednje i Istočne Europe te Zapadnog Balkana uz istraživanja kineske uloge u globalnom poretku, kineskog globalnog revizionizma i značaja te uloge same inicijative *Jedan pojas, jedan put*.

Nakon toga ću konstruirati tezu rada i objasniti svoje teorijsko polazište. Ondje ću također uz pomoć članka *Importance of the European Rim After a US-china Decoupling* opisati svojevrsnu podjelu Europske unije, i europskih regija, na „prstene“ koji se izlažu kineskom gospodarskom utjecaju. U narednim poglavljima ću iznijeti značajke kineskog revizionizma, utjecaj inicijative *Jedan pojas, jedan put*, odnosno inicijative *16+1* i analizirati ključna područja u koja Kina najviše ulaže. Napominjem da je riječ o analizi određenih europskih regija i njihovoj komparaciji, odnosno analizi pojedinih država.

U posljednjem poglavlju ću pobrojati kineske mehanizme, tj. načine gospodarskog utjecaja Kine u Srednjoj i Istočnoj Europi te na Zapadnome Balkanu u skladu s temeljenim područjima na koja cilja sama inicijativa *Jedan pojas, jedan put*. U zaključku ću navesti ključne nalaze cijelog rada - zašto je važno, kada govorimo o Srednjoj i Istočnoj Europi te Zapadnom Balkanu, Kini pristupiti kao pragmatičnoj sili i revizionističkom akteru te, najvažnije, kao globalnoj ekonomskoj sili.

2. PREGLED LITERATURE

Literatura na temu inicijative *Jedan pojas, jedan put*, kineskog globalnog revizionizma i kineskog utjecaja u Srednjoj i Istočnoj Europi te na Zapadnome Balkanu vrlo je opsežna. Navedeni fenomeni proučavaju se kroz cijelo ovo stoljeće, a ponajviše od samog početka inicijative *Jedan pojas, jedan put* 2013. godine. U ovom poglavlju ću iznijeti, koje autore, odnosno čija ekonomska i geopolitička istraživanja smatram izuzetno relevantnima za ovaj rad.

Prije svega, jezgrovit uvid u samu inicijativu *Jedan pojas, jedan put*, kao i u inicijativu *16+1*, nude Musabelliu (2018) i Huang (2016), koji pobliže opisuju pokretanje, obilježja te značaj same inicijative za Kinu i Europu. Uz Musabelliu i Huanga, važno je istaknuti Koboevića, Kurtelu i Vujičića (2018), koji također pružaju značajan uvid u obilježja i ciljeve inicijative *Jedan pojas, jedan put*, a uz njih su Nordin i Weissmann (2018), čiji rad prikazuje da inicijativa *Jedan pojas, jedan put* nije inicijativa koja je isključivo gospodarskog karaktera.

Nadalje, istraživanja Jakobowskog (2015), Congcong i Lattemana (2018) prikazuju ulogu Kineske komunističke partije u navedenim inicijativama i skriveni karakter samih inicijativa, odnosno uplitanje Partije u rad kineskih tvrtki, pri čemu se vidi geopolitički karakter širenja kineskog utjecaja (Jakobowski, 2015). Nič (2016) i Wodak (2019) iznose značajke i posljedice napuštanja koncepta liberalne demokracije u državama članicama Višegradske skupine, a koji su relevantni za razumijevanje razlika između Zapadne Europe, odnosno Europske unije i Srednje te Istočne Europe. Štoviše, njihova istraživanja su relevantna za tek kasnije razumijevanje nekih dodatnih razloga kineskog gospodarskog prodora u Srednju i Istočnu Europu. Među istraživanjima regije Zapadnog Balkana, prije svega je najvažnije istaknuti rad Polović i Dujić Frlan (2019) u kojem su objašnjeni pojedini izazovi na Zapadnom Balkanu, ali i kulturni, ekonomski, vjerski te identitetski utjecaji pojedinih ne-zapadnih aktera.

Za razumijevanje Kine kao globalno-revizionističkog aktera, važan je vanjskopolitički i teorijski rad Chena, Pua i Johnstona (2013), koji - dodatno - olakšava definiranje kineskog političkog i ekonomskog ponašanja u međunarodnom okruženju. Radovi Denga (2014) i Cabestana (2016) prikazuju karakter kineskog post-hladnoratovskog i revizionističkog ponašanja. Uz njih, Liu (2020) iznosi alternativnu klasifikaciju kineskog političkog, gospodarskog i ulagačkog utjecaja, koji ide onkraj revizionističkog ili *status quo* objašnjavanja kineskog međunarodnog ponašanja. Ključni članak za razumijevanje svojevrsne podjele Europske unije, odnosno Europe s obzirom na okrenutost prema zapadnim vrijednostima ili samoj nominalnoj okrenutosti prema istima je *Importance of the 'European Rim' After a US-China Decoupling*.

Zadnja i najvažnija grupa autora iznose uvide u kineska ulaganja, odnosno u konkretne mehanizme kineskog utjecaja. Prije svega, McCaleb i Szunomar (2017) iznose značaj i količinu kineskih stranih ulaganja u države Srednje i Istočne Europe. Uz njih, važan je i rad grupe autora Jacimovic, Dragutinović Mitrović, Bjelić, Tianping i Rajković, koji objašnjavaju ulogu kineskih ulaganja u novim članicama Europske unije te na Zapadnome Balkanu (Jacimovic, Dragutinović Mitrović, Bjelić, Tianping i Rajković, 2018). U konačnici, za jezgrovite uvide u kineska ulaganja u navedenim regijama važni su Tonchev (2017) i Radytja-Ležaić (2020).

3. KONSTRUKCIJA TEZE

Ističem da je moje opće teorijsko polazište u tumačenju kineskog gospodarskog utjecaja u Srednjoj i Istočnoj Europi te na Zapadnom Balkanu klasično-realističko. Svaki klasični realista treba promatrati Kinu, odnosno treba očekivati da će se ambicije velesile ostvarivati u skladu s njenim sposobnostima (Kirshner, 2012). Naime, gospodarske inicijative Kine i sustavno širenje kineskog utjecaja implicira određenu, ako ne i ogromnu prijetnju ostalim silama, a u ovom slučaju poglavito zapadnim akterima. „Ekonomске promjene preraspodjeljuju relativnu moć tijekom vremena, stvarajući prirodnu tendenciju prema divergencijama između moći i privilegija u svjetskoj politici, što potiče države u usponu da izazovu status quo“ (Kirshner, 2012: 54). Kina koristi inicijativu *16+1* za suradnju s državama Srednje i Istočne Europe te s državama Zapadnog Balkana. Tvrdim da Kina, za razliku od zapadnih aktera, Europske unije i Sjedinjenih Američkih Država, koji postavljaju određene preduvjete za početak integracija u određenu zajednicu, ne nudi nikakvu integraciju. Štoviše, Kina djeluje na način da ne poznaje određeni sustav vrijednosti po kojima ravna i određuje svoja ulaganja te sklapa gospodarska partnerstva.

Prema Liu (2020), potrebno je zaobići dihotomiju u objašnjavanju kineskog ponašanja u globalnom poretku, koja se svodi na *status quo* ili revizionistička objašnjenja. Liu, nadalje, nabroja uloge Kine u globalnom poretku s obzirom na ključna područja inicijative *Jedan pojas, jedan put*. Tako se Kina može promatrati iz perspektive: (1) postavljača pravila zbog uspostavljanja Azijske infrastrukturne investicijske banke, (2) inovatora pravila zbog transportnih i infrastrukturnih projekata, (3) reformatora pravila zbog stavljanja inicijative *Jedan pojas, jedan put* na dnevne redove financijskih režima i (4) prekršitelja pravila (Liu, 2020). Međutim, iako je Liu jasno specificirala ponašanja Kine, smatram da je i dalje potreban općenitiji pogled na kinesko ponašanje u prethodno navedenim europskim regijama, upravo zbog činjenice da Kina djeluje vrlo pragmatično i stvara izazov zapadnim akterima, koji djeluju reaktivno. Štoviše, prema Cabestanu, Kina je jačajući svoje vojne snage dokazala da odnose između država, odnosno sa Sjedinjenim Američkim Državama, želi promatrati realistički (Cabestan, 2016: 3).

Kako bismo shvatili moju zadnju konstataciju potrebno je objasniti svojevrsnu podjelu Europe na prstene i nove ideje Europske komisije. Naime, prema tekstu *Importance of the 'European Rim' After a US-China Decoupling*, Europu se može podijeliti na nekoliko prstena: (1) unutarnji, (2) srednji i (3) vanjski. Pod unutarnjim prstenom podrazumijevamo države Srednje i Istočne Europe te Zapadnog Balkana. Stanovništvo u navedenim državama se nosi s niskim

plaćama, a radno sposobno stanovništvo im se masovno seli na rad u Zapadnu Europu (www.chinausfocus.com, 2021). Štoviše, BDP po glavi stanovnika iznosi svega 16.000 dolara, što je vrlo nisko, a njihove političke elite su u položaju u kojem mogu pregovarati s Kinom o ulaganju u infrastrukturne projekte (www.chinausfocus.com, 2021). Nadalje, u tekstu stoji da ostali prsteni – srednji i vanjski – znače veću bliskost Kini, odnosno srednji prsten obuhvaća države poput Turske i Rusije, dok vanjski prsten *de facto* napušta samu Europu te ulazi u područje Euroazije, pa čak i Afrike. Kasnije stoji konstatacija da je nužno ulaganje u svaki navedeni prsten i da je potrebno zaobići etničke konflikte te postojeća geopolitička nadmetanja (www.chinausfocus.com, 2021). Međutim, geopolitička nadmetanja već su prisutna, ponajviše zbog prodora Kine u unutarnji prsten i ulaganja u infrastrukturne projekte. Štoviše, kako se Kina bude približavala Zapadnoj Europi i tako jačala svoj međunarodni položaj, nova i ozbiljnija geopolitička nadmetanja biti će samo pitanje vremena.

U inicijativi *16+1*, iako je riječ o gospodarskoj inicijativi Kine, skriva se i geopolitički aspekt inicijative zbog jakog prisustva i uplitanja same kineske države u rad kineskih tvrtki (Jakobowski, 2018). Uplitanje kineske države izazvalo je i određene bojazni kod same Europske unije, tj. kod Europske komisije zbog čega Europska komisija počinje predstavljati ozbiljne ekonomske i, štoviše, geopolitičke planove. Trenutna čelnica Europske komisije Ursula von der Leyen odlučila je najaviti potencijalno stvaranje „geopolitičke Komisije“, koja bi predstavljala odgovor na sustavno kinesko ekonomsko širenje na države članice Europske unije. Naime, ideja Ursule von der Leyen jest geopolitička, ekonomska i vanjskopolitička, čiji je fokus na sve većoj ekonomskoj prisutnosti Kine na teritoriju Europske unije, ali i na području zemalja Zapadnog Balkana koje još uvijek nisu integrirane u Europsku uniju. „Ovaj novi jezik moći, strategije i geopolitike je neskladan za uši mnogih Europljana jer ide suprotno od dugotrajnog razumijevanja EU-ovog položaja u svijetu“ (Lehne, 2020: 2). Dakle, Europska komisija bi se u tom slučaju trebala pretvoriti u europski geopolitički instrument.

Geopolitička Komisija bi tako podrazumijevala tješnju suradnju država članica Unije na području vanjske politike, odnosno jednako, gotovo paneuropsko, prepoznavanje geopolitičkih, vanjskopolitičkih, i, naravno, ekonomskih izazova te prijatnji od trećih država. „Da bi odgovorila na geopolitički izazov, EU mora koristiti svoje ekonomske snage strateški, rasporediti svoju financijsku moć i dovršiti važne integracijske projekte“ (Lehne, 2020: 1). Prema tome, Europska unija je zahvaljujući prijatnji Kine iskazala želju djelovati (gotovo) kao unitarni akter na međunarodnoj političkoj sceni. Nastavkom europskih integracija i većim

etabliranjem Europske unije u Europi, poglavito u Srednjoj i Istočnoj Europi te na Zapadnom Balkanu, Europska unija bi tako pokušala uravnotežiti snage (!) s Kinom.

Sljedeći korak su instrumenti financijske potpore zemljama Zapadnog Balkana. Temeljna ideja navedenih instrumenata jest stvaranje preduvjeta za ekonomski, infrastrukturni i institucionalni rast te razvoj europski neintegriranih država Zapadnog Balkana (Skoko, 2009). Štoviše, cilj instrumenata financijske potpore je u konačnici pripremiti zemlje Zapadnog Balkana za početak europskih integracija. „Sredstva se dodjeljuju namjenski, konkretnim projektima i svaka je zemlja odgovorna za vlastiti napredak“ (Skoko, 2009: 145).

Zatim dolazi promidžba demokracije i demokratskih vrijednosti kao jednog od najvažnijih ciljeva vanjske politike Europske unije. „Promidžba demokracije temeljni je cilj vanjske politike EU-a, a ujedno i međunarodna dimenzija demokratizacije kao temeljnog i ključnog političkog ishoda proširenja unija na države Istočne, Srednje i Jugoistočne Europe“ (Beširević, 2012: 113). Naime, Europska unija je sklona principijelnom dodjeljivanju različitih sredstava. Dodjela sredstava je tako uvjetovana stanjem demokracije ili vladavine prava u određenoj državi i sl. Štoviše, promidžba demokracije vrlo je važno vanjskopolitičko sredstvo kada govorimo o Srednjoj i Istočnoj Europi te Zapadnom Balkanu zbog samog proširenja Unije (Beširević, 2012).

Iako temeljni vanjskopolitički cilj Unije, promidžba demokracije ima određenih manjkavosti, koje idu u korist Kini, tj. ne-zapadnim akterima. „Temeljni problem i ograničenje promidžbe demokracije kao vanjskopolitičkog cilja Europske Unije na globalnoj razini jest nedostatak jasne, koherentne, koordinirane i dosljedne strategije promidžbe demokracije temeljene na jasnoj viziji odnosa između demokratizacije i ostalih političkih ciljeva“ (Beširević, 2012: 129). Europska unija se tako postavlja kao neozbiljan i nepragmatičan akter.

Osim toga, Europska unija je vrlo stroga kad je u pitanju početak pridruživanja istoj, kao i početak suradnje te pružanje određene pomoći (Skoko, 2009). Kada gledamo gospodarsko djelovanje Kine, Kina ne postavlja gotovo nikakve uvjete za suradnju, ne promiče demokraciju i odmah ulaže, tj. dodjeljuje potrebna sredstva za rast i razvoj. Uzmemo li u obzir prstenastu podjelu Europske unije i susjedstva iste, pitanje je koliko dugo tako principijelan vanjskopolitički pristup može opstati. Dakle, teza je da kineski mehanizmi utjecaja na Srednju i Istočnu Europu te na Zapadni Balkan nisu vrijednosni ili idealistički, već da su pragmatični, odnosno da se ulaganja i pružanje financijskih sredstava ne kreću kao uvod u određene

integracijske procese, što je slučaj kod Europske unije, već se država u koju se ulaže automatski smatra partnericom.

4. ZNAČAJKE I VAŽNOST INICIJATIVE *JEDAN POJAS, JEDAN PUT*

Već sam naveo da je ovaj rad interdisciplinaran jer stvara poveznicu između međunarodnih odnosa i međunarodne političke ekonomije. Poseban je fokus na odnose između Kine i članica Europske unije iz Srednje i Istočne Europe, kao i na države koje još uvijek nisu integrirane u Europsku uniju tj. na države Zapadnog Balkana. Štoviše, navedeni prikaz utjecaja Kine uvelike zadire i u područje geopolitike. Tako ću, prije svega, u ovom – početnom – dijelu prvog poglavlja istaknuti i objasniti značaj inicijative *Jedan pojas, jedan put* za samu Kinu, svijet te navedene regije.

Kinesku inicijativu *Jedan pojas, jedan put* najavio je još 2013. godine kineski predsjednik Xi Jinping. Inicijativa je zamišljena kao (novo) gospodarsko, ulagačko, infrastrukturno i kulturno povezivanje Kine sa zemljama u jugoistočnom dijelu Azije, zatim s Australijom i afričkim zemljama te, u konačnici, sa zemljama Srednje i Istočne Europe. „Cilj je stvoriti najveću svjetsku platformu za gospodarsku suradnju, uključujući koordinaciju (javnih) politika, suradnju u trgovini i financiranju te socijalnu i kulturnu suradnju“ (Kobojević, Kurtela, Vujičić, 2018: 114).

Štoviše, sama inicijativa *Jedan pojas, jedan put* djeluje i kao nastavak, ili novi pokušaj uspostave, nekadašnjeg *Puti svile*. Kineska nova inicijativa *Pojas i put* pokušava ponovno zamisliti stare trgovačke puteve *Puti svile* povezujući Istok i Zapad preko kopna i mora“ (Musabelliu, 2017: 58). Naime, najava pokretanja inicijative *Jedan pojas, jedan put* zapravo je rezultat najava dviju prethodnih kineskih gospodarskih inicijativa. Za vrijeme državnog posjeta kineskog predsjednika Xi Jinpinga Kazahstanu, najavljen je novi sustav, tj. model unutarregionalne suradnje pod nazivom *Silk Road Economic Belt* ili *Ekonomski pojas puta svile* (Huang, 2016). „Sastoji se od mreže kopnenih puteva i željeznica, naftovoda i plinovoda te elektroenergetskih mreža“ (Nordin i Weissmann, 2018: 231). Ovdje se vidi da je riječ o jednoj vrlo ambicioznoj – regionalnoj i globalnoj – inicijativi, koja ima gospodarski, geopolitički i energetske karakter. „Kineski san predsjednika Xija nastoji kombinirati nacionalne i osobne težnje kako bi vratio nacionalni ponos i poboljšao osobnu dobrobit“ (Musabelliu, 2018: 59).

Kasnije, tijekom posjeta predsjednika Xi Jinpinga Indoneziji, najavljeno je da će novi model (sada i globalne) gospodarske suradnje ići i prekomorskim putem, tj. najavljena je i inicijativa pod nazivom *The Maritime Silk Road* ili inicijativa *Pomorskog puta svile*. "Put se odnosi na *Pomorski put svile dvadeset i prvog stoljeća*, koji je dizajniran da ide od kineske obale prema Europi kroz Južnokinesko more i Indijski ocean u jednom smjeru te od kineske obale kroz Južnokinesko more do južnog Pacifika u drugom smjeru" (Nordin i Weissmann, 2018: 231). *Pomorski put svile* otvoren je za sve države koje su spremne na međusobnu suradnju, odnosno na suradnju s Kinom. "MSR (*Pomorski put svile*) bi igrao vitalnu ulogu u razvoju na morima kroz regionalnu suradnju, koja se temelji na razvoju infrastrukture, financijskoj integraciji, slobodnoj trgovini i znanstvenoj te ljudskoj razmjeni" (Koboević, Kurtela, Vujičić, 2018: 118).

Tako su najavljene inicijative uskoro objedinjene u jednu inicijativu – *Jedan pojas, jedan put*. Međutim, inicijativa *Jedan pojas, jedan put* nije isključivo usmjerena na infrastrukturno povezivanje različitih regija, nego i na razvoj same Kine. „... [I]nicijativa *Jedan pojas, jedan put* važan je pokušaj Kine da održi svoj gospodarski rast istražujući nove oblike međunarodne gospodarske suradnje s novim partnerima“ (Huang, 2016: 315). „*Ova inicijativa, Jedan pojas, jedan put* (OBOR), sadrži više od fizičkih veza“ (Koboević, Kurtela, Vujičić, 2018: 114). Dakle, inicijativa *Jedan pojas, jedan put* isključivo je gospodarska inicijativa potaknuta od Kine, a sa snažnim međunarodnim karakterom. „Program se temelji na dobitnom (win-win) pristupu, jednom od pet načela pomirljivog suživota, sadržanom u Povelji UN-a: međusobno poštovanje, jednakost, ispunjenje obećanja, uzajamna korist i dobitni (win-win) pristup“ (Koboević, Kurtela, Vujičić, 2018: 114).

Unutarregionalna i međuregionalna suradnja u sklopu inicijative *Jedan pojas, jedan put*, vođena je određenim načelima poput uključivosti, tržišne orijentiranosti i *win-win* načela za sve aktere koji sudjeluju u inicijativi (Huang, 2016). Prema tome, Kina nastoji uključiti svaku zainteresiranu državu u svoju inicijativu, ako je spremna djelovati po načelima slobodnog tržišta te razvijati svaki oblik unutarregionalne ili međuregionalne suradnje. „Inicijativa *Jedan pojas, jedan put* je kineski prijedlog čiji je cilj je promicanje miroljubive suradnje i zajedničkog razvoja diljem svijeta“ (Koboević, Kurtela, Vujičić, 2018: 115). Uz to, Kina ovdje nema ulogu pružatelja nekakve ekonomske ili financijske pomoći zainteresiranim državama, već nastoji poticati države na orijentiranost prema tržištu jer inicijativa *Jedan pojas, jedan put* počiva na suradnji (Huang, 2016).

Nekoliko je ključnih područja za uspješno djelovanje inicijative *Jedan pojas, jedan put*: financije, infrastrukturni razvoj i razmjena znanja te kulture. Huang ističe da je zapravo riječ o

pet područja: (1) *policy* dijalog, (2) infrastrukturna povezanost, (3) neometana trgovina, (4) financijska potpora i (5) razmjena ljudi (Huang, 2016). *Policy* dijalog unutar inicijative *Jedan pojas, jedan put* je intergovernmentalan, a svrha mu je “pružiti političku podršku za suradnju u velikim projektima kroz umješne razmjene razvojnih strategija, akcijskih planova i konkretnih mjera“ (Huang, 2016: 319).

Putem infrastrukturne povezanosti i neometane trgovine, Kina teži uspostavi infrastrukturnih veza između različitih regija te sustavno jačati trgovinsku suradnju i povećavati ulaganja. Uz to, Kina teži i stvaranju slobodnih zona trgovine te promicanju „zelenog gospodarstva“, kao i jačanju te stvaranju novih bilateralnih investicijskih sporazuma, i najvažnije, ukidanju postojećih prepreka za slobodnu trgovinsku razmjenu između država (Huang, 2016). Financijska potpora, odnosno financijska suradnja, postavlja se kao najvažnije područje inicijative *Jedan pojas, jedan put* zbog poticanja stabilnosti monetarnih sustava i velike uloge Azijske infrastrukturne investicijske banke (Huang, 2016).

U konačnici, razmjena ljudi predstavlja područje koje relativno napušta infrastrukturni, trgovinski i financijski aspekt inicijative *Jedan pojas, jedan put* zbog stavljanja naglaska na razmjenu znanja i kulture. „Prijateljski duh suradnje dio je kulture *Puti svile* i trebao bi biti temelj za uspjeh nove Inicijative“ (Huang, 2016: 319). Kulturna razmjena i razmjena znanja uključivala bi i turizam te kontrolu bolesti u svrhu poboljšanja borbe protiv istih te jačanja međusobnog povjerenja i suradnje unutar inicijative *Jedan pojas, jedan put* (Huang, 2016). Dio suradnje bio bi usmjeren i na razmjenu tehnologija. Točnije, razmjena tehnologija značila bi razmjenu tehnologija liječenja te stvaranje zajedničkih laboratorija ((Kobojević, Kurtela, Vujičić, 2018).

Nadalje, prema Huangu, inicijativu *Jedan pojas, jedan put* možemo geografski podijeliti u nekoliko smjerova. Prvi smjer se kreće od same Kine pa do Baltičkog mora, tj. obuhvaća Srednju Aziju i ide do Rusije te Europe (Huang, 2016). Drugi smjer ide od Kine pa do Sredozemnog mora i Perzijskog zaljeva, a treći smjer ide do Indijskog oceana, odnosno preko Južnog i jugoistočnog dijela Azije (Huang, 2016). Osim tri kopnena smjera važno je navesti i pomorski smjer. „... [P]omorski put *svile* kreće od obalnih luka Kine kroz Južnokinesko more do Indijskog oceana, protežući se do Afrike i Europe; i također od obalnih luka Kine kroz Južnokinesko more do Tihog oceana“ (Huang, 2016: 318).

Ključnu ulogu u širenju kineskog gospodarskog utjecaja u Aziji, odnosno u financiranju projekata inicijative *Jedan pojas, jedan put* ima Azijska infrastrukturna investicijska banka.

„Azijska infrastrukturna investicijska banka (AIIB) ima za cilj olakšati i ubrzati poboljšanje infrastrukture u regiji davanjem kapitalnih zajmova te tehničkih usluga“ (Yu, 2017: 353). Azijska infrastrukturna investicijska banka zapravo predstavlja instrument kojeg koriste kineske vlasti kako bi Kina ojačala svoj položaj u Aziji. „AIIB (Azijska infrastrukturna investicijska banka) i OBOR (*Jedan pojas, jedan put*) inicijativa postavile su Kinu u središte geoeconomije i geopolitike u regiji te šire, u položaj iz kojeg se nada da će ojačati svoje ekonomske veze s drugim azijskim zemljama“ (Yu, 2017: 353). Uz, navedenu banku, Kina je osnovala Fond za put svile i Novu razvojnu banku“ (Koboević, Kurtela, Vujičić, 2018). Ovdje se ističe financijski aspekt inicijative *Jedan pojas, jedan put*.

Razlog koji inicijativu *Jedan pojas, jedan put* čini toliko izazovnom inicijativom jest prijašnje nedovoljno ili slabo ulaganje, odnosno izbjegavanje ulaganja od država uključenih u inicijativu *Jedan pojas, jedan put* u projekte izgradnje te razvoja vlastitih infrastruktura. Naime, i sama Kina je iskusila razdoblje nedovoljno razvijene infrastrukture nakon kojeg je kasnije doživjela ogroman rast, a inicijativom *Jedan pojas, jedan put* nastoji sebe prikazati kao poticateljicu razvoja infrastrukture u državama koje razvoj iste sustavno zapostavljaju. „U tom smislu, inicijativa *Jedan pojas, jedan put* popunjava važnu prazninu u postojećoj međunarodnoj ekonomskoj arhitekturi, (...) pomaže u izgradnji infrastrukturnih projekata za svijet u razvoju i razvijeni svijet“ (Huang, 2016: 319).

Ovdje se očituje velika globalna ambicija Kine, koja iako djeluje unutar postojećeg međunarodnog političkog i gospodarskog poretka te slijedi načela slobodnog tržišta i suradnje, kroz inicijativu *Jedan pojas, jedan put* nastoji pružiti potpuno novi model poticanja gospodarskog razvoja. „S jedne strane, Inicijativa može pretvoriti ekonomski nerazvijenu i politički nestabilnu regiju *Jednog pojasa, jednog puta* u novi vibrantni stup svjetskog gospodarstva“ (Huang, 2016: 320). Tako Kina konkurira trenutnim međunarodnim organizacijama za razvoj i postavlja nova, vlastita načela suradnje sa zainteresiranim državama. „To se uvelike razlikuje od prakse međunarodnih organizacija koje pružaju savjete o politikama vladama zemalja u razvoju“ (Huang, 2016: 320).

Inicijativa *Jedan pojas, jedan put* tako postaje inicijativom koja paralelno postojećim organizacijama za razvoj može unaprijediti razvoj nekih manje razvijenih ili nerazvijenih država u nekim dijelovima Azije, pa čak i Europe. Učinak inicijative *Jedan pojas, jedan put* bio bi takav da bi oko 64 posto svjetske populacije imalo bolji životni standard, odnosno poraslo bi ukupno svjetsko gospodarstvo, uz činjenicu da bi došlo do uspostavljanja novog globalnog lanca opskrbe (Huang, 2016). Prema tome, inicijativa *Jedan pojas, jedan put* značajno bi

doprinijela poboljšanju položaja Kine u regijama na koje utječe, ali i na svjetskoj političkoj i gospodarskoj sceni. Štoviše, države Srednje i Istočne Europe te Zapadnog Balkana, posebno one koje pokazuju deficit u načelima pravne države, transparentnosti upravljanja i demokracije, predstavljaju „poligon“ za jačanje kineskog utjecaja.

5. KINESKI GLOBALNI REVIZIONIZAM I INICIJATIVA *JEDAN POJAS, JEDAN PUT*

Regija Zapadnog Balkana je tako geografski smještena da pruža izlaz na more, a da pritom služi i kao poveznica Europe te Azije. „... Zapadni se Balkan zbog svog geostrateškog položaja, kao prirodni kopneni put koji povezuje Aziju, Sredozemlje i Europu, našao u fokusu interesa kineske vlade“ (Polović i Đujić Frlan, 2019: 178). Upravo zato je inicijativa *16+1*, uz regije Srednje i Istočne Europe usmjerena na regiju Zapadnog Balkana, odnosno postavljena je kao „spojnica“ između Zapadnog Balkana i ostatka Europe s Azijom, odnosno s Kinom.

Budući da su Srednja i Istočna Europa uz Zapadni Balkan zapravo „vrata“ koja Kina otvara za širenje utjecaja na ostatak Europe i Zapadne Europe, odnosno Europske unije, važno je shvatiti zašto je inicijativa *Jedan pojas, jedan put* inicijativa koja gospodarski, financijski i ulagački postavlja Kinu kao globalno-revizionističkog aktera. Naime, dva su razloga zašto Kina može imati globalne ambicije i „izazvati“ zapadne aktere te trenutni međunarodni poredak. Prvi razlog leži u činjenici da je američka unipolarnost nakon završetka Hladnoga rata bila kratkotrajna, pa tako i sustav liberalne demokracije te kapitalističkih vrijednosti koji je relativno brzo počeo zakazivati, poglavito nakon izbijanja svjetske ekonomske krize 2008. godine. „Desetljeće od izbijanja svjetske ekonomske i financijske krize, svjetsko gospodarstvo i liberalna demokracija ne uspijevaju riješiti probleme siromaštva i zaštite životne sredine i pronaći model za napredak“ (Simić, 2018: 96).

Prema tome, prostor se otvara i za nove globalne aktere, tj. za nove modele napretka koji mogu biti neamerički i ne-zapadni. „Zbog toga svijet sve više gleda u pravcu Kine, kojoj su globalizacija i slobodna trgovina donijele današnju moć i koja sada posredstvom inicijative ‘Jedan pojas, jedan put’, zasnovane na investiranju u infrastrukturu i inovacije, nudi način za oživljavanje svjetskog gospodarstva“ (Simić, 2018: 96). Dakle, riječ je o svojevrsnom „tihom natjecanju“ između zapadnih aktera, prvenstveno Sjedinjenih Američkih Država i/ili Europske unije, i, s druge strane, Kine, koja se nameće kao novi, ne-zapadni akter. Međutim, Kina, za razliku od zapadnih aktera, ne nudi nikakve integracije, a sustav suradnje i odlučivanja unutar

inicijative *Jedan pojas, jedan put* nije nadnacionalan. Točnije, jedini primjer institucionalizacije suradnje unutar inicijative *16+1* je osnivanje Tajništva za suradnju između Kine i država Srednje te Istočne Europe.

Drugi razlog razvijanja globalnih ambicija Kine skriva se iza recentnih podjela unutar Europske unije. Naime, s jedne strane imamo Zapadnu - liberalno-demokratsku - Europu, dok s druge strane imamo nativističku i populističku – ne-liberalnu – Srednju te Istočnu Europu. Simić ističe da su ekonomsko siromaštvo i terorizam velik sigurnosni izazov za budućnost (Simić, 2018). Međutim, ako se ovdje preformuliraju, tj. ako se namjerno zamijene pojmovi ekonomskog siromaštva s nižim stupnjem ekonomske razvijenosti Srednje i Istočne Europe u odnosu na Zapadnu Europu, a pojam terorizma s pojmom ne-liberalne demokracije i nepovjerenjem prema zapadnim institucijama ili prema Europskoj uniji, zaključuje se da Kina sustavno cilja na one (svjetske) regije koje mogu biti, ili jesu, nominalno zapadne ili europske, ali ipak odbijaju zapadni sustav vrijednosti.

Štoviše, iako Kina izaziva *Zapad*, ona se odlučila na djelovanje unutar institucija zapadnog kapitalizma, čime ga zapravo dodatno iskušava, a sebe nameće kao snažnijeg međunarodnog aktera. „Kina se opredijelila za neoliberalizam očekujući dobit od aktivnog sudjelovanja na globalnom tržištu“ (Simić, 2018: 106). Rast Kine i njezino prihvaćanje neoliberalizma najavljuje velike ambicije Kine. „Postavši drugo najveće svjetsko gospodarstvo u 2010. godini, Kina očito ima ambicije promijeniti međunarodni poredak“ (Cabestan, 2016: 3). Međutim, globalno gospodarsko jačanje popraćeno je i njezinim vojnim te sigurnosnim jačanjem, tj. ulaganjem u modernizaciju vojske. „Ekonomske snagu angažirala je u modernizaciju vojske, te je u 2017. godini izdvojila 1,9% domaćeg bruto proizvoda u vojne svrhe“ (Simić, 2018: 107).

Ovdje se ponovno vraćamo na činjenicu da je post-hladnoratovsko razdoblje otvorilo vrata novim ne-zapadnim akterima, kako u ekonomskom tako i u vojno-sigurnosnom smislu. „... [K]ineska ekonomska globalizacija također bi mogla otupiti našu osjetljivost na gravitaciju revizionističkog izazova sile u usponu“ (Deng, 2014: 118). Iz tog razloga Deng kasnije tvrdi da je riječ o takozvanoj post-odgovornoj Kini čiji je novi nacionalni identitet temeljen na „međunarodnoj odgovornosti“ (Deng, 2014: 121).

Kako bismo dodatno i lakše razumjeli kinesku „post-odgovornost“ u post-hladnoratovskom razdoblju i kinesko revidiranje međunarodnog poretka, ponašanje Kine važno je sagledati i iz perspektive vanjske politike. Naime, prema Chenu, Puu i Johnstonu, Kina je akter čija je vanjska politika asertivna. Pojam asertivnosti podijelili su na nekoliko kategorija: (1) ofenzivna

asertivnost, (2) defanzivna asertivnost i (3) konstruktivna asertivnost (Chen, Pu, Johnston, 2013: 177). Pojam defanzivne asertivnosti odnosi se na obranu postojećih interesa, dok pojam konstruktivne asertivnosti podrazumijeva djelovanje određene svjetske sile u svrhu rješavanja nekog svjetskog ili regionalnog problema (Chen, Pu, Johnston, 2018). Na djelovanje Kine prvenstveno se odnosi pojam ofanzivne asertivnosti zbog globalnog karaktera inicijative *Jedan pojas, jedan put*. „... [O]fanzivna asertivnost, ili upotreba prisile velike sile (koristi se) kako bi (sila) proširila svoj interes i utjecaj bez provociranja iz drugih zemalja“ (Chen, Pu, Johnston, 2013: 177). Međutim, ako se uzme u obzir cjelokupan karakter inicijative *16+1*, tada se kinesko ponašanje može okarakterizirati i kroz pojam konstruktivne asertivnosti zbog ulaganja u novu i poboljšanje stare infrastrukture u Srednjoj i Istočnoj Europi te na Zapadnom Balkanu.

Dakle, Kina je i konstruktivno asertivna jer rješava problem određenih regija jačajući njihovu infrastrukturnu povezanost. Štoviše, Chen, Pu i Johnston ističu da se navedena tri pojma ne moraju međusobno isključivati (Chen, Pu, Johnston, 2013: 177). Ako se Kina ponaša ofenzivno i konstruktivno asertivno, može se zaključiti da je riječ o sili koja za sebe smatra da je, kako tvrdi Deng, post-odgovorna i da je potpuno spremna revidirati međunarodni poredak. U narednom poglavlju se vraćam na inicijativu *Jedan pojas, jedan put*, ali sada s fokusom na dodatnu kinesku inicijativu *16+1*.

6. ZNAČAJ I VAŽNOST INICIJATIVE *JEDAN POJAS, JEDAN PUT ZA EUROPU*

6.1. Inicijativa *16+1*

Prvi navedeni smjer inicijative *Jedan pojas, jedan put* kreće se od Kine i završava u Europi. „Otkako je Kina 2001. godine usvojila strategiju 'izlaska', Europa je atraktivna regija za kineska ulaganja“ (Congcong i Lattemann, 2018: 4). Kineska ulaganja su se sustavno povećavala i rezultirala najavom stvaranja inicijative *16+1*. „Nakon što je Europa pretrpjela ekonomsku krizu, zemlje Srednje i Istočne Europe uspjele su zadržati pozitivne stope rasta, a interakcija s Kinom počela je brzo rasti“ (Congcong i Lattemann, 2018: 7). Države koje su potpale pod (posebnu) inicijativu *16+1*, koja je sastavni dio inicijative *Jedan pojas, jedan put*, države su Srednje i Istočne Europe te, naravno, Zapadnog Balkana. Inicijativa *16+1* predstavlja temelj uspostavljanja jakih veza, odnosno suradnje Kine s državama Srednje i Istočne Europe, pri

čemu Kina sebe dodatno pozicionira kao relevantnog aktera na međunarodnoj političkoj i gospodarskoj sceni (Musabelliu, 2017: 57).

Osim toga, inicijativa *16+1* predstavlja i novi - pragmatičan – pokušaj ponovnog širenja utjecaja Kine na Srednju i Istočnu Europu te na Zapadni Balkan. „Kineski tvorci politika namjeravali su stvoriti jako regionalno uporište pod utjecajem Pekinga, za njihov budući interes na europskom tržištu“ (Musabelliu, 2017: 62). Kineska namjera nikad nije ostvarena ponajviše zbog okolnosti Hladnoga rata - utjecaj Sovjetskog Saveza bio je presudan u Srednjoj i Istočnoj Europi. Međutim, nakon završetka Hladnoga rata i pada Berlinskog zida, geopolitičke i geoekonomske okolnosti se mijenjaju što Kina planira iskoristiti. U Srednjoj i Istočnoj Europi te na Zapadnome Balkanu dolazi do demokratske tranzicije i prelaska s planske privrede na tržišnu privredu, koja je naglo otvorila nekadašnje socijalističke ekonomije (Musabelliu, 2017: 62). Kako se Kina već otvorila i predstavila kao akter unutar globalnog kapitalističkog poretka, ubrzo je mogla početi sa širenjem utjecaja na navedene europske regije.

Države uključene u inicijativu *16+1* obilježene su - povijesnim - političkim i ekonomskim razlikama. Naime, prva skupina zemalja je pripadala Varšavskome ugovoru, tj. Istočnom bloku, dok je druga skupina zemalja pripadala Pokretu nesvrstanih. U prvu skupinu ubrajamo zemlje Višegradske skupine, Bugarsku i Rumunjsku te Albaniju. U drugu skupinu ubrajamo Sloveniju, Hrvatsku, Srbiju, Bosnu i Hercegovinu, Crnu Goru te Makedoniju (Musabelliu, 2017). Navedene države su post-socijalističke države i nose se s određenim političkim, tj. tranzicijskim problemima. „Takve države trpe socijalnu nestabilnost, financijske fluktuacije, institucionalnu krhkost i posljednje, ali ne najmanje važno, korupciju“ (Musabelliu, 2017: 69).

Cijelu tranzicijsku situaciju dodatno kompliciraju i ekonomski problemi, koji navedene države ne čine toliko poželjnima za ekonomsku suradnju. „Što se tiče izravnih stranih ulaganja, najprivlačnije su Poljska i Rumunjska, a najmanje privlačne su Sjeverna Makedonija i Crna Gora“ (Musabelliu, 2017: 64). Određeni dio ekonomija ovdje nije toliko otvoren pa ne djeluju atraktivno za ulagače. Štoviše, riječ je o državama koje nemaju veliku populaciju uz dvije iznimke – Poljske i Rumunjske (Musabelliu, 2017).

Inicijativa *16+1* počinje na početku prošlog desetljeća. „To je plan predsjednika Xija da poveže Aziju i Europu stavljanjem resursa u okvirne aktivnosti za poboljšanje razmjene i društvenih odnosa“ (Musabelliu, 2017: 60). Karakter inicijative je takav da pokazuje koliko je kineski predsjednik Xi Jinping politički i gospodarski pro-aktivan, odnosno koliko je voljan raditi na ostvarenju tzv. kineskog sna (Musabelliu, 2017: 59). Međutim, prije same najave inicijative,

Kina je već povećavala svoja ulaganja u Europi. Kineska ulaganja od 2009. pa do 2013. godine, kad je inicijativa već počela, bila su usmjerena ponajviše na industrijski i uslužni sektor, a iznosila su preko šezdeset milijardi dolara (Congcong i Lattemann, 2018). Prve sastanke za pokretanje inicijative *16+1* Kina je održala 2011. i 2012. godine u Poljskoj, a 2011. godine predložila je godišnje samite što je rezultiralo time da su ministri zemalja Srednje i Istočne Europe te zemalja Zapadnog Balkana po prvi puta zajedno raspravljali o istom cilju – o uspostavljanju čvrste i, prije svega, prijateljske suradnje s Kinom (Musabelliu, 2017).

Inicijativa *16+1* ubrzo je potvrdila da ima ista ključna područja kao i inicijativa *Jedan pojas, jedan put*. Kina je, prije svega, utemeljila, tj. osnovala Tajništvo za suradnju između Kine i država Srednje te Istočne Europe, temeljem čega se suradnja relativno institucionalizirala, a kasnije je uspostavila prvu kinesku kreditnu liniju od 10 milijardi dolara uz najavu prvih razmjena ljudi, odnosno znanja te platformi (Musabelliu, 2017). Naredni samiti išli su u smjeru najave jačanja infrastrukturne povezanosti, iskorištavanja prirodnih bogatstava, proizvodnje nuklearne energije, razvoja poljoprivrede i razvoja industrije (Musabelliu, 2017).

Nadalje, stvaranje i razvijanje veza Kine sa zemljama Srednje i Istočne Europe te Zapadnog Balkana, nije samo dio inicijative *16+1*, odnosno inicijative *Jedan pojas, jedan put*. Iza navedenih inicijativa leži plan Kineske komunističke partije čiji je cilj ojačati samu Kinu u svjetskome gospodarstvu. Kineska komunistička partija nastoji nametnuti svoje tvrtke, odnosno učiniti iste konkurentnijima na svjetskome tržištu, tako što će uspostaviti strateška partnerstva s određenim državama (Musabelliu, 2017 cit. prema Jakobowski, 2015:2). Dakle, riječ je *de facto* o uplitanju kineske države u rad tvrtki i pozicioniranje istih na svjetskome tržištu. „Doista, kineska vlada utjecala je na kineske ulagače godinama - kineska inozemna ulaganja obično zahtijevaju odobrenje vlade kako bi se osigurala njihova usklađenost sa strategijom razvoja“ (Congcong i Lattemann, 2018: 1).

Osim toga, Kineska komunistička partija nastoji iskoristiti upravo zemlje Srednje i Istočne Europe te Zapadnog Balkana za (relativno) lako probijanje u ostatak Europe, točnije, u područje Zapadne Europe. „Iako se ulaganje u Zapadnu Europu prvenstveno odnosi na dobivanje pristupa naprednim tehnologijama, motivacija za ulaganjem u zemlje Srednje i Istočne Europe nešto je drugačija - regija Srednje i Istočne Europe obično se smatra stražnjim vratima za ulazak Kine u EU“ (Congcong i Lattemann, 2018: 5). Prema tome, inicijativa *16+1* predstavlja adekvatan instrument za nastavak širenja kineskog utjecaja na (Zapadnu) Europu“ (Congcong i Lattemann, 2018).

6.2. Srednja i Istočna Europa – izazov Višegradske skupine i inicijativa *Jedan pojas, jedan put*

Države Srednje Europe, točnije, države članice Višegradske skupine, iako integrirane u Europsku uniju, i NATO savez, predstavljaju izazov poglavito za Europsku uniju kao zajednicu, koja se predstavlja kao zapadni akter s liberalno-demokratskim vrijednostima. Naime, članice Višegradske skupine rade svojevrstan odmak od europskih, zapadnih vrijednosti i time potkopavaju Europsku uniju. „Njezina diplomatska infrastruktura i drugi strukturni čimbenici će ostati, ali ključni pokretači njezinih stavova sada su unutarnja politika i uloga vođa zemalja“ (Nič, 2016: 281). Ovdje se vidi da članice Višegradske skupine nastoje zaobići nadnacionalni karakter odlučivanja u Europskoj uniji, odnosno članice postaju uvelike nepovjerljive prema Europskoj uniji kao takvoj. „U nedostatku zajedničke vizije budućnosti Europe i uloge institucija EU-a, čini se da je razdoblje medenog mjeseca gotovo“ (Nič, 2016: 281).

Članice Višegradske skupine tako su napravile (nagli) zaokret. Njihova retorika se temelji na nacionalizmu i nativizmu, a odnos s Europskom unijom promatra se iz perspektive žrtve (Wodak, 2019). Unutar Europske unije počinju se javljati režimi koji zazivaju napuštanje zapadnoeuropskih vrijednosti i liberalne demokracije. Liberalnu demokraciju sada zamjenjuju neliberalne demokracije, koje dijele Europsku uniju i imaju suverenistički narativ. Europsku liberalnu demokraciju tako je potresla „konzervativna revolucija“, čije su predvodnice Mađarska i Poljska (Nič, 2016).

Važno je istaknuti da koncept ne-liberalne demokracije u praktičnom smislu znači postupno uvođenje i povećanje državne kontrole tiska, odnosno slobode izražavanja i sl. Međutim, uvođenje istih ide relativno sporo i nikada se otvoreno ne ističe i ne najavljuje (Wodak, 2019). Iako su članice Višegradske skupine bile uvelike oslonjene na zapadne institucije (Nič, 2016), tj. na Europsku uniju i posebice NATO savez, ovdje članice pokazuju koliko one kao dio regije Srednje Europe mogu uzrokovati dodatne podjele u Europskoj uniji te koliko zbog, primjerice, ignoriranja načela pravne države, slobode izražavanja i tiska, i populističkog pristupa (Wodak, 2019) mogu otvoriti vrata širenju utjecaja nekih drugih ne-zapadnih sila.

Dakle, države Srednje Europe napuštaju zapadnoeuropske vrijednosti i osjećaju nepovjerenje prema europskim – nadnacionalnim – institucijama. Sada se može zaključiti da je riječ o zaokretu koji, s jedne strane, ostavlja zapadnoeuropsku liberalnu demokraciju, a s druge strane, stvara nativističku, populističku (Rupnik, 2017) ne-liberalnu demokraciju. Dodatno uzimajući u obzir i da je regija Srednje Europe ekonomski manje razvijanja od regije Zapadne Europe,

vidi se da je pokretanje inicijative *16+1* u Srednjoj, i Istočnoj Europi, a kako je već i navedeno, samo način kojim Kina prilazi i prijete Zapadnoj Europi, odnosno postavlja se kao relevantniji i revizionistički akter s velikom globalnom ambicijom. Europska unija je zajednica vrijednosti, dok Kina, šireći svoj utjecaj, ne promiče određen sustav vrijednosti i ne nameće nikakvu ideologiju, ali je spremna za suradnju.

7. KINESKA ULAGANJA U DRŽAVE SREDNJE I ISTOČNE EUROPE

U ovom dijelu poglavlja istražiti ću kineska izravna strana ulaganja u državama Srednje i Istočne Europe. „Transformacija zemalja Srednje i Istočne Europe iz centralno planiranih u tržišna gospodarstva rezultirala je značajnim istraživanjima protoka stranih ulaganja u ove tranzicijske zemlje“ (McCaleb i Szunomar, 2017: 123). Naime, već sam naveo kako su kineska ulaganja u državama Srednje i Istočne Europe ključna za približavanje i prodor Kine u države Zapadne Europe. Ako se uzme u obzir kinesko ulagačko prisustvo na ostalim kontinentima i da je ulagačko prisustvo u Europi možda čak i najmanje (?), partnerstvo s državama Srednje i Istočne Europe postupno je jačalo: „...[O]bujam trgovine neprestano raste, dok možemo primijetiti sve veći priljev kineskih investicija u regiji, za koje se očekuje da će se povećati zbog nedavnih političkih zbivanja: jačanje kinesko-mađarskih odnosa, Poljska postaje kineska strateška partnerica (krajem 2011. godine)...“ (McCaleb i Szunomar, 2017: 121).

Važno je istaknuti da je Kina prvenstveno usmjerena na ulaganja u dva gospodarska sektora – sekundarni i tercijarni sektor (McCaleb i Szunomar, 2017). „Glavni kineski ulagači koji ciljaju ovih šest zemalja prvenstveno su zainteresirani za telekomunikacije, elektroniku, kemikalije, promet i energetiku“ (McCaleb i Szunomar, 2017: 125). Postoje dva ključna čimbenika, koja olakšavaju ulazak stranog kineskog kapitala u navedene države. Prvi čimbenik je jeftin(ij)a radna snaga (ako je usporedimo sa skupljom radnom snagom iz Zapadne Europe), dok je drugi čimbenik oporezivanje tvrtki, tj. porez na dobit. Ovdje je zanimljiva činjenica da je Bugarska vjerojatno najprivlačnija država za strana kineska ulaganja upravo zbog niskog poreza na dobit (10%) i najjeftinije radne snage u regiji. Međutim, Kina, od svih navedenih država, najmanje ulaže upravo u Bugarsku i okreće su drugim državama (McCaleb i Szunomar, 2017: 126).

Dodatni čimbenik koji olakšava ulaganja u države Srednje i Istočne Europe je i činjenica da je ista regija integrirana u Europsku uniju, tj. dio je jedinstvenog tržišta Europske unije te podliježe sporazumima o slobodnoj trgovini (McCaleb i Szunomar, 2017). Ovdje se vidi kako Kina cilja pragmatično koristiti prednosti neoliberalnog poretka, koji počiva na načelima slobodne

trgovine. Jedan od dodatnih čimbenika koji je vrlo privlačan za kineske ulagače je i sigurnost hrane u navedenoj regiji zbog europskih standarada (McCaleb i Szunomar, 2017).

7.1. Države Višeegradske skupine

Država koja bilježi najviše izravnih kineskih stranih ulaganja je Mađarska. „Prema podacima Mađarske agencije za ulaganja i trgovinu (HITA) više od 5.000 kineskih tvrtki djeluje u Mađarskoj“ (McCaleb i Szunomar, 2017: 130). Naime, izravna strana ulaganja Kine ondje su se znatno povećala nakon ulaska Mađarske u Europsku uniju 2004. godine: „Prema kineskim statistikama, došlo je do brzog porasta sa 0.65 milijuna USD u 2005. godini na 370.1 milijuna USD u 2010. godini“ (McCaleb i Szunomar, 2017: 129). U narednih nekoliko godina (do 2015. godine) ulaganja Kine su se povećala i na oko 3 milijarde USD, a više od trećine navedenih ulaganja (dakle, preko 1.5 milijardi USD) otpalo je na kemijsku tvrtku BorsodChem, koju je kineska tvrtka Wanhua gotovo u potpunosti preuzela (96%) (McCaleb i Szunomar, 2017). Osim kemijske industrije, važna su ulaganja i tehnoloških tvrtki poput Huawei i Lenova.

Uz to, Mađarska se postavila i kao važno europsko, tj. regionalno distributivno središte, ali i trgovačko središte s obzirom na prisustvo velikih kineskih trgovačkih lanaca poput Asia Centera ili Budapest China Marta (McCaleb i Szunomar, 2017). Izgradnja željeznice koja povezuje Budimpeštu i Beograd također je važan kinesko-mađarski projekt. Potencijal željeznice je takav da, s jedne strane, doprinosi ekonomskom razvoju Mađarske, dok, s druge strane, olakšava protok roba, tj. plasiranje kineske robe na europsko tržište (Rogers, 2019) Dakle, u slučaju Mađarske, Kina prvenstveno cilja ulagati u industriju. Najveći dio ulaganja je otišao na kemijsku industriju ili na sekundarni sektor.

Nakon Mađarske dolazi Poljska. Naime, Poljska je najprimamljivija od svih država Srednje i Istočne Europe za izravna strana ulaganja: „Prema poljskim podacima, do kraja 2012. količina izravnih stranih ulaganja u Poljskoj se povećala više od šesnaest puta na 288.1 milijuna USD“ (McCaleb i Szunomar, 2017: 131). Međutim, udio kineskih stranih ulaganja u Poljsku i dalje je vrlo nizak, a nakon ulaska u Europsku uniju (relativno) zanemariv. Štoviše, čak i nakon osnivanja Poljske agencije za informacije i strana ulaganja nije zabilježen znatno veći priljev kineskih ulaganja (McCaleb i Szunomar, 2017).

Tvrtke koje ulažu u Poljsku zapošljavaju vrlo malo ljudi. Uz to, većina tvrtki u Poljskoj uglavnom su privatne tvrtke, dok su neke od državnih tvrtki ZTE, LiuGong Machinery i

Nuctech (McCaleb i Szunomar, 2017). Kineske tvrtke u Poljskoj prvenstveno su usmjerene na ulaganje u područje elektronike, odnosno na greenfield investicije. Štoviše, velik broj tvrtki u Poljskoj i dalje je u državnom vlasništvu, odnosno nije privatiziran, a pretpostavlja se da bi upravo privatizacija tih tvrtki mogla privući veću količinu kineskih ulaganja (McCaleb i Szunomar, 2017). Najveći dio ulaganja Poljskoj otišao je na sekundarni sektor.

Češka je treća država po količini kineskih stranih ulaganja. Ako usporedimo izravna strana ulaganja Češke s Poljskom, važno je sljedeće: (1) I Poljska i Češka su vrlo prijemčive za izravna strana ulaganja, (2) nakon ulaska u Europsku uniju, količina kineskih stranih ulaganja nije bila znatno povećana i (3) Češka, za razliku od Poljske, nakon 2012. godine nije imala zanemarivo povećanje kineskih ulaganja. Međutim, iako su u Kini tvrdili da se količina ulaganja povećala na nekoliko stotina milijuna USD u 2012. godini, McCaleb i Szunomar tvrde da je Češka narodna banka zabilježila tek 76.6 milijuna uložениh sredstava iste godine (McCaleb i Szunomar, 2017).

Slično kao u Mađarskoj i Poljskoj, kineska strana ulaganja uvelike su usmjerena na proizvodnju elektronike. Međutim, u Češkoj se - dodatno – proizvode i oprema za prijevoz pa i prehrambena roba. Uz to, planirana su i ulaganja u proizvodnju strojeva te tekstila (McCaleb i Szunomar, 2017). Na kraju, iako već postoje značajna ulaganja u elektronsku industriju, Češka planira dodatno privući kineske ulagače kroz razvoj češko-kineskog gospodarskog i znanstvenog, tj. sveučilišnog partnerstva. „Iako su kineska ulaganja u Češku uglavnom povezana s proizvodnjom, dugoročno gledano češki dužnosnici planiraju privući veća i dugoročnija ulaganja kroz suradnju u projektima s višom dodanom vrijednosti, poput tehnologije i razvojnih centara u suradnji sa sveučilištima“ (McCaleb i Szunomar, 2017: 134). Dakle, najveći broj ulaganja otpada, i vjerojatno će otpadati, na sekundarni sektor.

Nadalje, Slovačka se poput prethodne dvije države također nosila s ne tako značajnim kineskim ulaganjima nakon ulaska u Europsku uniju. Naime, u prvom desetljeću članstva, Slovačka nije nikad zabilježila veća ulaganja od 100 milijuna USD (McCaleb i Szunomar, 2017). Uz to, uspoređujući Slovačku s prethodnim državama, u Slovačkoj nije zabilježen trend sustavnog ulaganja u proizvodnju elektronike, odnosno u Slovačkoj postoji trend ulaganja i razvijana autoindustrije. Štoviše, Kina planira dodatna ulaganja u autoindustriju, ali i u ulaganje u proizvodnju obuće (McCaleb i Szunomar, 2017: 135). Prema tome, u slučaju Slovačke, najveći broj kineskih ulaganja otpada na sekundarni sektor.

7.2. Rumunjska, Bugarska, Slovenija i Hrvatska

U slučaju Rumunjske, kineska strana ulaganja bilježe relativno drugačiji trend. Iako su kineska ulaganja u Rumunjsku manja nego u Mađarskoj, Poljskoj i Češkoj, Rumunjska bilježi velik udio kineskih ulaganja u izravnim stranim ulaganjima. Prema McCalebu i Szunomaru, kineska ulaganja zauzimaju preko 160 milijuna USD u ukupnim stranim ulaganjima (McCaleb i Szunomar, 2017). Tvrtke koje najviše ulažu u Rumunjsku dolaze iz područja tehnologije i poljoprivrede. Iz područja poljoprivrede najvažnije je spomenuti tvrtku Shantuo Agricultural Machinery Equipment (McCaleb i Szunomar, 2017). U Bugarskoj se prvenstveno cilja na ulaganja u energetske i poljoprivredni sektor, a tek kasnije na tehnologiju (McCaleb i Szunomar, 2017).

Slovenija je srednjoeuropska država, koja, uz susjednu Hrvatsku, ima izlazak na Jadransko more, pa tako ima i važan trgovinski značaj. Prije svega, Kina koristi vlastite platforme za promidžbu slovenskih proizvoda, kao što je kineski trgovački sajam *China International Import Expo* (www.total-slovenia-news.com, 2020). S jedne strane, Kina promiče slovenske proizvode, dok s druge strane, ulaže u proizvodnju istih. Među ulaganjima u prometna vozila i tehnologiju, najvažnije je istaknuti letjelicu Pipistrel i preuzimanje Gorenja ([www.total-slovenia-news](http://www.total-slovenia-news.com), 2020).

Kineska ulaganja u Hrvatsku napravila su velik skok u posljednjih nekoliko godina. Naime, do 2016. godine, kineska ulaganja u Hrvatsku bila su gotovo nezapažena, dok je dvije godine ranije udio istih u ukupnim izravnim stranim ulaganjima iznosio svega 0.05 posto (Radytja-Ležaić, 2020). Međutim, Hrvatska je jedna od srednjoeuropskih zemalja koja uvelike prednjači po kineskim ulaganjima u infrastrukturu. Inicijativa *Jedan pojas, jedan put* objedinila je više područja suradnje između Hrvatske i Kine po uzoru na nekadašnji kinesko-hrvatski *Memorandum o razumijevanju*, a najveća orijentacija je prema infrastrukturi (Radytja-Ležaić, 2020).

Gospodarska suradnja s Kinom od velike je važnosti i za ostvarenje određenih hrvatskih unutardržavnih ciljeva kao što je izgradnja mosta na poluotoku Pelješcu. „Ovaj je most značajan za Hrvatsku s političkog gledišta jer bi napokon povezo Dubrovačko-neretvansku županiju s ostatkom zemlje“ (Radytja-Ležaić, 2020: 66). Izgradnja mosta svakako je značila i izgradnju dodatnih prometnica, kako bi se ostvarila međupovezanost između samog mosta i već postojećih prometnica. Posao izgradnje Pelješčkog mosta dobila je kineska tvrtka China Road and Bridge Corporation, koja je ponudila cijenu od 279 milijuna eura (Radytja-Ležaić, 2020).

Nakon infrastrukturnih ulaganja, dolaze ulaganja u sektore turizma i energetike. Hrvatska je turistička zemlja, što zasigurno predstavlja potencijal za izravna strana ulaganja. Kineska ulaganja u turizam ponajviše su zabilježena u Sjevernoj Hrvatskoj, tj. u Krapinskim toplicama, a ulagače je privukla organizacija Chinese Southeast European Business Association (Radytja-Ležaić, 2020). Nadalje, kineska ulaganja u energetski sektor idu u smjeru ulaganja u obnovljive izvore energije. Ovdje je važno ulaganje u izgradnju vjetrenjača preko kineske tvrtke Norinco, koja je kupila kupio 76% hrvatskog Energija Projekta koji je razvio projekt vjetroelektrane snage 156 MW Enar Senj u vrijednosti od 32 milijuna eura (Radytja-Ležaić, 2020).

Trgovinski odnosi između Hrvatske i Kine nisu bili značajni, čak i ako uzmemo u obzir činjenicu da je, kako tvrdi Radytja-Ležaić (2020), odmah nakon uspostave diplomatskih odnosa došlo do osnivanja Sino-hrvatskog odbora za gospodarstvo i trgovinu. Trgovinski odnosi Kine i Hrvatske razvili su se znatno kasnije: „U 2018. godini vrijednost hrvatskog izvoza u Kinu gotovo se udvostručila, na 158 milijuna USD, dok je uvoz iz Kine porastao samo za oko 50% na ukupno 952 milijuna USD“ (Radytja-Ležaić, 2020: 71).

7.3. Bjelorusija i Ukrajina

Analizu ću završiti s Bjelorusijom i Ukrajinom. Naime, jedno od najvažnijih kineskih ulaganja u Bjelorusiju, koje je počelo još i prije inicijative *Jedan pojas, jedan put*, je ulaganje u autoindustriju. „Bjeloruska tvrtka BelAZ kontrolira 50% dionica, Zhejiang Geely Holding Group Co. Ltd. (koja ima pravo vlasništvo nad markom) kontrolira 32,5% dionica...“ (Rutkowska i Adamczyk, 2018). Nakon početka inicijative *Jedan pojas, jedan put*, najavljeno je i proširenje ulaganja na energetiku te prijevoz (Rutkowska i Adamczyk, 2018). Nadalje, kineska ulaganja u Ukrajini, nakon početka inicijative *Jedan pojas, jedan put*, temelje se na poljoprivrednom sektoru i izgradnji nekretnina. Kina je tako dobila 100.000 hektara zemlje za uzgoj, dok je za stambeno zbrinjavanje Ukrajinaca potrošila oko 5 milijardi dolara (Rutkowska i Adamczyk, 2018). Međutim, Kina nije postala važan gospodarski partner Ukrajini, tj. imala je neznatan udio u ukupnim izravnim stranim ulaganjima. „Početkom 2019. kineska ulaganja u ukrajinsko gospodarstvo iznosila su 17,9 milijuna američkih dolara, što je 0,05% od ukupnog volumena privučenih investicija“ (Ukrayinets, 2019: 68).

8. REGIJA ZAPADNOG BALKANA I UTJECAJ STRANIH SILA

Iako kinesko partnerstvo s državama u srednjoeuropskoj, istočnoeuropskoj i zapadno-balkanskoj regiji, prije svega, izgleda kao isključivo ekonomsko, odnosno ulagačko partnerstvo, iza njega se krije geopolitički te vanjskopolitički karakter - novog – širenja kineskog utjecaja na pojedine svjetske regije. Naime, iako su regije Srednje i Istočne Europe te Zapadnog Balkana nominalno europski orijentirane, a većina zemalja Srednje i Istočne Europe punopravne članice Europske unije, Kina koristi svojevrstne političke i ekonomske nedostatke istih kako bi sklopila partnerstvo s istima te proširila svoj utjecaj. Iako se onda može činiti da je inicijativa *16+1* svojevrstni „Kineski Marshallov plan“, riječ je o inicijativi ili „Planu“ koji djeluje u potpuno drugačijem okruženju i povijesnom razdoblju nego pravi „Marshallov plan“ (Beeson, 2018: 3)

Zapadni Balkan je danas pod utjecajem potpuno novih aktera, koji prije ili nisu postojali, ili su imali drugačije strateške interese: „Zapadni je Balkan ponovno u fokusu velikih sila, ne samo zbog brojnih sigurnosnih izazova kojima regija obiluje, već ponajprije zbog suprotstavljenih geopolitičkih i strateških interesa Sjedinjenih Država, zemalja članica Europske unije te Rusije, Turske, Kine i zemalja Perzijskog zaljeva“ (Polović i Dujić Frlan, 2019: 178) Kina se tako postavlja kao remetački čimbenik u Europi, tj. Europskoj uniji i ono što se može očekivati je kinesko destabiliziranje unutareuropskih odnosa (Polović i Dujić Frlan, 2019).

Za navedene regije važno je istaknuti dva čimbenika, koja olakšavaju sustavno širenje kineskog utjecaja. Prvo, Europsku uniju, odnos zapadnoeuropsku, srednjoeuropsku i istočnoeuropsku regiju redovito potresaju određena unutarnja neslaganja. „Trenutno kinesko napredovanje prema Europi zabrinjava europske čelnike, koji se ne mogu dogovoriti kako se nositi s globalno snažnom Kinom te njezinim rastućim utjecajem u Europi“ (Polović i Dujić Frlan, 2019:178). I drugo, regija Zapadnog Balkana oduvijek je bila izložena utjecaju stranih sila, tj. predmet je nadmetanja različitih geopolitičkih koncepcija. Iako je europeizacija država Zapadnog Balkana bila očekivana i planirana, ona se kao takva pokazala relativno neuspješnom. „Naime, nakon gotovo tri desetljeća upravljanja `odozgo` ili primjene različitih koncepata i strategija Zapada, obećanja europske perspektive, Zapadni Balkan ostaje primjer dubokih asimetrija i strukturnih neravnoteža koje ga čvrsto pozicioniraju kao nestabilnu periferiju Europske unije“ (Polović i Dujić Frlan, 2019:166). Tako je regija Zapadnog Balkana zapravo *nesvrstana*, odnosno podijeljena s obzirom na utjecaj svjetskih sila koje ondje nastoje ostvariti određene nacionalne interese.

Zasigurno jedan od najneuspješnijih pokušaja dodatnog europeiziranja regije Zapadnog Balkana jest i promicanje demokracije od Europske unije. „Države koje su izašle iz ratnih sukoba i u kojima je demokracija uspostavljena `izvana` nestabilnije su i manje trajne od država demokratiziranih `iznutra`, što se institucionalno objašnjava nedovoljnom primjerenošću novih institucija te nedovoljnom komplementarnošću neformalnih socijalnih i formalnih političkih institucija“ (Beširević, 2012: 118). Prema tome, može se zaključiti da je europska perspektiva Zapadnog Balkana krhka i da pokušaji europeizacije nisu zadovoljavajući, što, naravno, otvara vratim novim ne-europskim akterima. „Naime, obećani prosperitet i stabilnost regije su izostali, a zaostavština primijenjenih zapadnih politika je krajnje siromaštvo, iznimna nezaposlenost i iseljavanje, propast javnih politika i kontinuirano gospodarsko urušavanje...“ (Polović i Dujić Frlan, 2019: 166).

Ne-zapadni ili ne-europski akteri, čiji se porast utjecaja sustavno bilježio su: Rusija, Turska, Saudijska Arabija i, naravno, Kina. Države koje prvenstveno šire svoj kulturno-vjerski utjecaj su Rusija, Turska i Saudijska Arabija, pri čemu Saudijska Arabija bilježi i investicijski utjecaj, dok je Rusija usmjerena na vojsku i sigurnost (Polović i Dujić Frlan, 2019). Promicanje vlastite kulture svakako je u fokusu Kine, ali isključivo kroz razmjenu znanja i ljudi. Kineski utjecaj je gospodarski i ulagački, odnosno Kina ne promiče određeni sustav vrijednosti i ne tvrdi da postoje određene kulturno-identitetske veze između Kine i zemalja Zapadnog Balkana.

Rusija (zapravo) provodi reaktivnu (geo)politiku kao odgovor na postupno jačanje utjecaja zapadnih aktera na Zapadnome Balkanu. Nakon teritorijalnog i političkog slamanja Srbije od strane Sjedinjenih Američkih Država i NATO-a potkraj prošlog te početkom ovog stoljeća, prisustvo i utjecaj Rusije postaju sve intenzivniji, što stvara novu sigurnosnu prijetnju s kojom se suočavaju i države Zapadnog Balkana i EU te NATO. (Polović i Dujić Frlan, 2019). Štoviše, jačanje utjecaja Rusije potiče i činjenica da se unutar regije Zapadnoga Balkana sijeku različiti kulturni i vjerski utjecaji. „Politički utjecaj Rusije na Balkanu temelji se na njezinu diplomatskom statusu stalne članice Vijeća sigurnosti UN-a, ali i snažnim povijesnim i kulturnim vezama te pravoslavnoj tradiciji koja je poveznica s državama regije – Srbijom, Bosnom i Hercegovinom (Republika Srpska), Crnom Gorom te Makedonijom“ (Polović i Dujić Frlan, 2019: 175).

Nakon Rusije, važno je istaknuti i utjecaj Turske, koja je povijesno vezana za određene zemlje Zapadnoga Balkana. „Naime, Turska, strateški važna članica NATO-a, donedavno neupitna saveznica SAD-a, nastoji obnoviti svoju sferu utjecaja na Balkanu, regiji koja je do Prvoga svjetskog rata pripadala Osmanskom carstvu“ (Polović i Dujić Frlan, 2019: 175). Dakle, iako

se Turska nominalno svrstava u zapadnog aktera zbog članstva u NATO-u i svih vrijednosti koje se vežu uz isti, Turska nastoji djelovati kao sila koja geopolitički potkopava regiju Zapadnog Balkana i istoj onemogućuje, toliko željeni (?), europski put.

Međutim, uloga Turske je isključivo kulturno-vjerska i identitetska jer je prvenstveno usmjerena na države u kojoj muslimansko stanovništvo čini većinu. „... Turska (se usmjerava) na rješavanje problema koji se tiču budućnosti muslimanskih zajednica u regiji, jačanju njihovog kulturnog identiteta te njihove ekonomske i društvene infrastrukture, posebno očuvanju i osnaživanju islamsko-osmanskog naslijeđa“ (Polović i Dujić Frlan, 2019: 176). Saudijska Arabija je svojevrsan konkurent Turskoj zbog svog - paralelnog - vjerskog utjecaja, ali je i dodatno usmjerena na ulaganja. „Saudijska Arabija, koja je uložila više od milijardu eura u različite investicijske projekte na Zapadnom Balkanu, svoj ekonomski utjecaj u regiji temelji na ideološkom pristupu“ (Polović i Dujić Frlan, 2019: 177).

9. KINESKA ULAGANJA U DRŽAVAMA ZAPADNOG BALKANA

Nakon aktera koji širenje svog utjecaja temelje prvenstveno na povijesnim vezama, kulturi, identitetu i vjeri te na vojnim i sigurnosnim vezama, dolazi - isključivo - gospodarski, i geopolitički, orijentirana Kina. Prije svega, države Zapadnog Balkana se dugotrajno suočavaju s iseljavanjem i neučinkovitim političkim te gospodarskim reformama. „Velika nezaposlenost i ogroman trgovinski deficit ukazuju na teške unutarnje i vanjske neravnoteže“ (Holzner i Schwarzhappel, 2018). Prema tome, partnerstvo s Kinom, tj. kineska ulaganja ključna su za rast i razvoj svake pojedine države Zapadnog Balkana. Ulaganja Kine pozdravile su sve države Zapadnog Balkana zbog potrebnog ekonomskog razvoja (Tonchev, 2017).

Kako je nastala inicijativa *16+1*, tako su države Zapadnog Balkana dobile na značaju za Kinu. Naime, 2015. godine izravna kineska strana ulaganja nisu iznosila niti 1 posto (!) u ukupnim izravnim stranim ulaganjima država Zapadnog Balkana (Jacimovic, Dragutinović Mitrović, Bjelić, Tianping i Rajkovic, 2018). Na važnosti u ulaganjima prva je dobila Srbija, a kasnije Sjeverna Makedonija i Hrvatska, s tim da su Srbija i Hrvatska najvažnija tržišta za izvoz kineskih proizvoda (Jacimovic, Dragutinović Mitrović, Bjelić, Tianping i Rajkovic, 2018).

Ako usporedimo države Srednje i Istočne Europe sa zapadno-balkanskim državama, ističe se da su se kineska ulaganja postupno povećavala, posebice u drugom desetljeću 21. stoljeća. „Kineske vlasti nisu skrivale svoju ambiciju da (ponovno) uspostave Euroaziju kao najveće

ekonomsko tržište na svijetu i da traže pomak s globalnog financijskog sustava temeljenog na dolaru“ (Tonchev, 2017: 4). Najvažnija ulagačka područja za Kinu su tako infrastruktura, energija i, poglavito u Srednjoj i Istočnoj Europi, tehnološka te donekle i automobilska industrija. „Očekuje se da će za nekoliko godina prometna infrastruktura financirana od strane Kine presijecati jugoistočnu Europu, povezujući luke, prijestolnice i vitalna gospodarska središta“ (Tonchev, 2017).

Ulaganje u infrastrukturu je ključno zbog transporta kineske robe, ali i daljnjeg gospodarskog prodora Kine u unutrašnjost Europe (Jacimovic, D.; Dragutinović Mitrović, R.; Bjelić, P.; Tianping, K., i Rajkovic, M, 2018). Uz to, od posebne je važnosti i smanjiti kineske transportne troškove i osigurati da razvoj pojedinih ekonomija prouzrokuje veću potražnju za dobrima koja se prodaju u sklopu inicijative *Jedan pojas, jedan put*, i koja su, naravno, kineska (Tonchev, 2017).

9.1. Srbija, Crna Gora i Bosna i Hercegovina

Kada govorimo o infrastrukturi, ponovno se vraćamo na Srbiju. Naime, Srbija je dobila najviše kineskih sredstava za razvoj infrastrukture. „Kina je već uložila više od milijardu dolara, uglavnom u obliku zajmova, za financiranje izgradnje prometne infrastrukture i energetskih projekata u zemlji“ (Tonchev, 2017: 2). Definitivno jedan od najznačajnijih infrastrukturnih projekata za Beograd bili su, već navedena, izgradnja željeznice Budimpešta-Beograd i izgradnja Mosta sino-srpskog prijateljstva. Most je izgrađen već 2014. godine, odnosno u samim počecima inicijativa *Jedan pojas, jedan put* i *16+1*, za 260 milijuna dolara (Tonchev, 2017: 2). Pored ulaganja u infrastrukturu, Kina je ulagala i u srbijansku industriju. „Akvizicija od strane kineske tvrtke Hebei Iron and Steel Company (sada Hesteel Group) čeličane u Smederevu za 46 milijuna eura bilo je najveće strano ulaganje u Srbiji u 2016. godini...“ (Tonchev, 2017: 2).

Nakon Srbije dolazi susjedna Crna Gora, koja se također ističe po kineskim ulaganjima u razvoj infrastrukture, tj. po izgradnji željeznice i izgradnji cesta. Prije svega, važno je istaknuti projekt unaprjeđivanja željezničke veze između Crne Gore i Srbije, točnije, crnogorskog lučkog grada Bara i Beograda. Uloženo je u unaprjeđenje 10 kilometara željeznice preko tvrtke China Civil Engineering Construction Corporation. Uz to, Kineska banka za uvoz-izvoz (Exim banka) pozajmila je 56 milijuna eura Chinese Poly Group Corporation za izgradnju brodova (Tonchev, 2017). Ovime Kina dobiva stratešku prednost na Zapadnome Balkanu jer željeznica ima pristup Jadranskom i Sredozemnom moru, odnosno razvila je željezničku vezu i unutar Crne Gore i

između Crne Gore te Srbije. Između željeznice i cesta također postoji dobra međupovezanost. U izgradnji cesta ističe se autoput između Crne Gore i Albanije te autoput Podgorica-Kolašin, čija je izgradnja vrijedna oko 689 milijuna eura, a povezan je sa željeznicom koja ide prema Baru (Tonchev, 2017). Dakle, u slučaju i Srbije i Crne Gore Kina je fokusirana na izgradnju infrastrukture.

Kineska ulaganja u Bosnu i Hercegovinu idu u dva smjera. Prvi smjer je izgradnja cesta, tj. razvoj cestovne infrastrukture. U izgradnji bosanskohercegovačkih prometnica, točnije autoputa, ključni su zajmovi kineske Exim banke (Tonchev, 2017). S druge strane nalaze se ulaganja u energetske sektor. „Kineske tvrtke trenutno razvijaju dvije termoelektrane na ugljen, jednu u Stanarima u Republici Srpskoj, a drugu u Tuzli u Federaciji Bosne i Hercegovine“ (Tonchev, 2017).

9.2. Sjeverna Makedonija i Albanija

Sjeverna Makedonija od ključne je važnosti za gospodarski utjecaj Kine. Sjeverna Makedonija je smještena između dvije važne europske trgovačke točke – s jedne strane je luka Pirej u Grčkoj, a s druge strane je distributivno i trgovačko središte Budimpešta: „Ovaj prometni koridor gleda se kao ulaz prema tržištima u Srednjoj i Zapadnoj Europi“ (Tonchev, 2017: 3). Prema tome, unaprjeđenje infrastrukture Sjeverne Makedonije relevantan je strateški cilj Kine. „Vrijedi napomenuti da China Railway Rolling Stock Corporation već opskrbljuje Skoplje električnim vlakovima“ (Tonchev, 2017: 3).

Uz Sjevernu Makedoniju, Albanija također ima važan geostrateški položaj za širenje kineskog gospodarskog, ali i energetske utjecaja. Naime, Albanija, poput Crne Gore i Hrvatske, također ima izlaz prema Sredozemlju. Međutim, gledano iz perspektive prodora energetske utjecaja Kine u Zapadnu Europu, Albanija je važna zbog donekle izgrađene energetske infrastrukture. Prije svega, Kina je uložila u proizvodnju nafte, tj. kupila je proizvodnju iste od Kanade za 442 milijuna dolara (Tonchev, 2017). Uz proizvodnju nafte, važna je i izgradnja Transjadranskog plinovoda putem kojeg će se distribuirati plin preko Turske i Albanije prema Italiji i Zapadnoj Europi (Tonchev, 2017). Osim razvoja energetske infrastrukture i energetske sektora Albanija, Kina je usmjerena i na izgradnju albanskih cesta, odnosno na prodor u prometni sektor. S jedne strane, Kina putem Exim banke gradi autoput Arber, koji Albaniju povezuje sa Sjevernom Makedonijom i Bugarskom, dok je s druge strane preuzela (glavnu) zračnu luku u Tirani

(Tonchev, 2017). Dakle, Albanija se od prijašnjih država razlikuje po velikim ulaganjima u energetske sektor, odnosno po svom geostrateškom položaju.

10. GOSPODARSKI MEHANIZMI UTJECAJA U ISTRAŽENIM REGIJAMA

Kineska ulaganja u Srednjoj Europi prvenstveno su usmjerena na razvoj tehnologije, tj. na sekundarni sektor. Ovdje se posebno ističu države Višegradske skupine, točnije Češka i Slovačka. Iznimka su Mađarska i Poljska – Mađarska zbog fokusa na ulaganja u kemijsku industriju i položaja Mađarske kao regionalno-distributivnog i trgovačkog središta, a Poljska zbog ne tako izraženog udjela kineskih stranih ulaganja u ukupnim izravnim stranim ulaganjima. Dodatno se može istaknuti Slovenija, koja za razliku od članica Višegradske skupine, koristi i kinesku promidžbu vlastitih proizvoda. U konačnici, Hrvatska predstavlja odmak od „višegradskog trenda“ zbog ulaganja u turizam i u izgradnju infrastrukture. Ovdje se vidi sličan trend ulaganja u razvoj infrastrukture kao i u zemljama Zapadnog Balkana. Ulaganja u Istočnoj Europi idu u smjeru razvoja poljoprivrede (Ukrajina i Rumunjska), energetike i autoindustrije (Bjelorusija) te tehnologije (Bugarska). U svim navedenim zemljama Zapadnog Balkana, prisutan je trend razvoja infrastrukture, posebice željeznice i autoputova. U ulaganjima u energetske sektor prednjači Albanija zbog svog geostrateškog položaja.

Od pet navedenih ključnih područja na koja cilja inicijativa *Jedan pojas, jedan put*, Kina na području Srednje Europe najviše cilja na neometanu trgovinu zbog prisustva srednjoeuropskih država na jedinstvenom tržištu Europske unije i financijsku potporu kroz ulaganja u pojedine tvrtke te preuzimanje istih. U Istočnoj Europi, Kina ponajviše cilja na financijsku potporu tj. na ulaganje u proizvodnju. Dodatno, razmjena ljudi i znanja vidljiva je u slučaju promidžbe slovenskih proizvoda u Kini, kao i sudjelovanje Slovenije na sajmu China International Import Expo. Na kraju, na području Zapadnog Balkana, Kina prvenstveno cilja na infrastrukturnu povezanost zapadno-balkanskih država. Ulaganja u izgradnju i razvoj infrastrukture povezani su s financijskom potporom zbog velike uloge Expo banke i preuzimanja tvrtki (Albanija i energetske sektor).

Ključni mehanizmi gospodarskog utjecaja su sljedeći: ulaganja u proizvodnju i preuzimanje tvrtki te razvoj željezničkog i cestovnog prometa. Prema tome, neometana trgovina, financijska potpora i infrastrukturna povezanost ključna su područja za širenje gospodarskog utjecaja Kine u Srednjoj i Istočnoj Europi te na Zapadnome Balkanu. Iako Kina djeluje unutar postojećeg kapitalističkog globalnog poretka, tj. prihvaća njegove vrijednosti poput slobodne trgovine i

povezivanja ljudi, ona rješava one probleme, koje kapitalistički, zapadni poredak nije uspio riješiti u navedenim regijama - smanjuje nezaposlenost, pokazuje se kao pouzdan gospodarski partner i povećava količinu izravnih stranih ulaganja. Štoviše, Kina tako izaziva zapadne aktere, primjerice, Europsku uniju, koja se smatra jednom od nositeljica zapadnih kapitalističkih vrijednosti, jesu li sposobni biti pouzdani partneri državama u navedenim regijama.

11. ZAKLJUČAK

Inicijativa *Jedan pojas, jedan put* stvara partnerstva između Kine i država koja iste obuhvaća. Inicijativnom *Jedan pojas, jedan put* Kina je pokazala partnerski odnos i otvorila mogućnost za gospodarski razvoj uključenih država. Inicijativom *16+1*, Kina je proširila svoju inicijativu *Jedan pojas, jedan put* na nova područja, tj. na nove države. Inicijativa *16+1* obuhvatila je države Srednje i Istočne Europe te države Zapadnoga Balkana. Navedene europske regije nose se s odlaskom radne snage u Zapadnu Europu, ali i s lošom ekonomskom situacijom. Štoviše, države Višegradske skupine (Srednja Europa), pokazale su sklonosti prema napuštanju liberalne demokracije kao zapadnog političkog koncepta i odlučile se za prijelaz na ne-liberalnu demokraciju. Države Zapadnog Balkana imaju europsku perspektivu, međutim, izgleda da ona nije toliko izražena zbog dugoročnog čekanja na nastavak europskih integracija. Navedeno su poteškoće s kojima se nosi Europska unija kao zapadni akter, a Kina to koristi stvarajući partnerstva s državama iz navedenih europskih regija.

Inicijativa *Jedan pojas, jedan put*, odnosno inicijativa *16+1* ima nekoliko područja djelovanja poput financijske potpore, infrastrukturnog povezivanja i razvoja, *policy* dijaloga, kulturnog povezivanja i povezivanja ljudi te slobodna, tj. neometana trgovina. U Srednjoj Europi Kina uvelike cilja na neometanu trgovinu i financijsku potporu, dok u Istočnoj Europi najviše na financijsku potporu. Na Zapadnome Balkanu, Kina prvenstveno cilja na infrastrukturni razvoj. Razvoj prometnica (cestovnih i željezničkih) i ulaganje u industriju te akvizicije pojedinih tvrtki predstavljaju ključne mehanizme gospodarskog utjecaja Kine. Prometna i energetska ulaganja te povezanost Zapadnog Balkana sa Srednjom i Istočnom Europu predstavljaju pouzdan način približavanja razvijenijoj i naprednijoj Zapadnoj Europi. Štoviše, Kina se na Zapadnom Balkanu postavlja kao sila koja za razliku od ostalih prisutnih – ne-zapadnih – sila ne promiče identitetske ili kulturne veze, već svoje djelovanje temelji isključivo na gospodarskoj suradnji i ulaganjima.

Prema tome, Kina iako ne-zapadni akter, djeluje unutar slobodno-tržišnog sustava i koristi se njegovim prednostima. Štoviše, Kina tako pruža suradnju državama koje su nominalno dio *Zapada* i zapadnog kapitalizma, ali gdje iste ne dobivaju očekivani razvoj i značaj. Kina na taj način predstavlja opasnost trenutnom međunarodnom političkom i gospodarskom poretku jer se postavlja kao akter koji djeluje u skladu s njegovim tržišnim vrijednostima, ali sama nije zapadni akter i nigdje ne promiče njegove vrijednosti. Dakle, unutar navedenih europskih regija, pojavio se ne-europski akter koji iznutra revidira sam međunarodni poredak.

Međutim, iako je Kina uz svoj ekonomski razvoj zabilježila i vojni razvoj kako bi se lakše nametnula kao svjetska sila, svoje je partnerstvo te utjecaj temeljila isključivo na ulaganjima, partnerstvima i gospodarskim inicijativama. Inicijative *Jedan pojas, jedan put* i *16+1* nigdje ne spominju vojnu komponentu odnosa – iste se baziraju samo na miroljubivoj i tržišnoj suradnji. Štoviše, Kina nigdje ne ističe, a i smatram da je nemoguće kada govorimo o navedenim europskim regijama, vjerske ili identitetske veze. U konačnici, postavlja se pitanje je li Kina trenutno (!) samo gospodarski revizionist? Točnije, je li Kina trenutno samo gospodarski revizionist u smislu da samo nudi partnerstvo bez ikakvih principijelnih preduvjeta, i, u konačnici, integracija u određenu nad-državnu zajednicu? Uz to, treba li Kina dodatno razviti i neke druge veze osim gospodarskih, primjerice vojne, kako bi dodatno izazvala međunarodni poredak?

12. LITERATURA

Beeson, Mark (2018) Geoeconomics with Chinese characteristics: the BRI and China's evolving grand strategy. *Economic and Political Studies*, 6(3): 240-256.

Beširević, Nataša (2012) Promidžba demokracije kao vanjskopolitički cilj Europske Unije. *Međunarodne studije*, 12(3/4): 113-132.

Cabestan, Jean-Pierre (2016) What kind of international order does China want? Between reformism and revisionism. *China Perspectives*, 2: 2-6.

Chen, Dingding; Pu, Xiaoyu i Johnston, Alastair Iain (2013) Debating China's assertiveness. *International Security*, 38(3): 176-183.

Deng, Yong (2014) China: the post-responsible power. *The Washington Quarterly*, 37(4): 117-132.

- Holzner, Mario, and Monika Schwarzhappel (2018) Infrastructure investment in the Western Balkans: a first analysis. *wiiw Research Report*. 432: 1-22.
- Huang, Yiping (2016) Understanding China's Belt & Road initiative: motivation, framework and assessment. *China Economic Review*, 40: 314-321.
- Jacimovic, D.; Dragutinović Mitrović, R.; Bjelić, P.; Tianping, K., i Rajkovic, M. (2018) The role of Chinese investments in the bilateral exports of new EU member states and Western Balkan countries. *Economic research-Ekonomska istraživanja*, 31(1): 1185-1197.
- Jakobovski, Jakub (2015) China's foreign direct investments within the '16+1' cooperation formula: strategy, institutions, and results. Commentary, *OSW Centre for Eastern Studies*, 191: 1-8.
- Jiang, Congcong, i Lattemann, Cristoph (2018) Chinese OFDI in Europe under the Guidance of BRI—A Focus on China–CEE Economic Relations. *China and the World*, 1(4): 1-15.
- Kirshner, Jonathan (2012) The tragedy of offensive realism: Classical realism and the rise of China. *European Journal of International Relations* 18(1): 53-75.
- Kobojević, Žarko; Kurtela, Željko i Vujičić, Srđan (2018) The Maritime Silk Road and China's Belt and Road Initiative. *Naše more*, 65(2): 113-122.
- Lehne, Stefan (2020) How the EU Can Survive in a Geopolitical Age. *Carnegie Europe*: 1-9.
- Liu, Lina (2020) Beyond the status quo and revisionism: an analysis of the role of China and the approaches of China's Belt and Road Initiative (BRI) to the global order. *Asian Journal of Political Science*, 1-22.
- McCaleb, Agnieszka, and Ágnes Szunomár (2017) Chinese foreign direct investment in central and Eastern Europe. *Chinese investment in Europe: corporate strategies and labour relations*, 121-140.
- Musabelliu, Marsela (2017) China's Belt and Road Initiative Extension to central and eastern European countries-sixteen nations, five summits, many challenges. *Croatian International Relations Review*, 23(78): 57-76.
- Nič, Milan (2016) The Visegrád Group in the EU: 2016 as a turning-point?. *European view*, 15(2): 281-290.

Nordin, Astrid H. M. i Weissmann, Mikael (2018) Will Trump make China great again? The belt and road initiative and international order. *International Affairs*, 94(2): 231-249.

Polović, Jadranka Dujić Frlan, Jadranka (2019) Zapadni balkan: „Divide Et Impera“ ili zašto suprotstavljeni interesi velikih sila generiraju trajnu nestabilnost regije. *Acta Economica Et Turistica*, 5(2): 163-183.

Radytja-Ležaić, Anastasya (2020) China–Croatia Relations: Preview and Outlook. U: Tamas Matura (ur.), *China and Central Europe: Success or Failure?* (str. 63-80). Budimpešta: Dialog Campus.

Rogers, Samuel (2019) China, Hungary, and the Belgrade-Budapest Railway Upgrade: New Politically-Induced Dimensions of FDI and the Trajectory of Hungarian Economic Development. *Journal of East-West Business* 25(1): 84-106.

Rutkowska, Patrycja i Adamczyk, Marcin (2018) The Chinese People’s Republic Investment Engagement in Belarus and Ukraine after 2010. *Nowa Poytika Wshodnia*, 1(16): 67-83.

Rupnik, Jacques (2017) Illiberal democracy in East-Central Europe. *Esprit*, 6: 69-85.

Simić, Jasminka (2018) Kraj posthladnoratovske ere: izazovi za globalizaciju i slobodnu trgovinu. *Forum za sigurnosne studije*. Fakultet političkih znanosti-Centar za međunarodne i sigurnosne studije, 2(2): 95-118.

Skoko, Branimir (2009) Zemlje Zapadnog Balkana u procesu pridruživanja Europskoj uniji – Instrumenti financijske potpore. *Poslovna izvrsnost*, 3(1): 145-158.

Tonchev, Plamen (2017) China's Road: into the Western Balkans. *European Union Institute for Security Studies (EUISS)*, 1-4.

Ukrayinets, Liliya (2019) Chinese FDI to Ukraine in the context of road and belt initiative. *Eastern European Journal for Regional Studies (EEJRS)* 5(1): 62-77.

Wodak, Ruth (2019) Entering the 'post-shame era': the rise of illiberal democracy, populism and neo-authoritarianism in Europe. *Global Discourse: An interdisciplinary journal of current affairs*, 9(1): 195-213.

Yu, Hong (2017) Motivation behind China’s ‘One Belt, One Road’ initiatives and establishment of the Asian infrastructure investment bank. *Journal of Contemporary China*, 26 (105): 353-368.

INTERNETSKE STRANICE

Chinausfocus.com (2020) Importance of the 'European Rim' After a US-China Decoupling. <https://www.chinausfocus.com/foreign-policy/importance-of-the-european-rim-after-a-us-china-decoupling> (pristupljeno: 01.05.2021)

Total-Slovenia-News.com (2020) China's Ambassador to Slovenia: 17+1 Summit a Chance for Greater Cooperation (Interview) <https://www.total-slovenia-news.com/politics/6391-china-s-ambassador-to-slovenia-17-1-summit-a-chance-for-greater-cooperation-interview> (pristupljeno: 08.05.2021)

SAŽETAK

U ovom radu se analizira kineski gospodarski utjecaj u državama Srednje i Istočne Europe te Zapadnog Balkana. Naime, Kina djeluje unutar zapadno-liberalnog, kapitalističkog globalnog poretka i prihvaća njegova tržišna načela. Međutim, ona također izaziva trenutni poredak, tj. revidira ga, kroz nametanje sebe kao novog i pouzdanog ne-zapadnog partnera. Inicijative *Jedan pojas, jedan put* i *16+1* predstavljaju novi vid gospodarskih odnosa u Europi kroz miroljubivu suradnju. Štoviše, navedene inicijative predstavljaju i niz geostrateških koraka kojima se navedene europske regije nastoje tješnje povezati te da Kina ima bolji pristup Zapadnoj Europi.

Ključne riječi: Srednja Europa, Istočna Europa, Zapadni Balkan, inicijativa *Jedan pojas, jedan put*, inicijativa *16+1*, globalni revizionizam, Kina, izravna strana ulaganja.

ABSTRACT

This paper analyzes the Chinese economic influence in the countries of Central and Eastern Europe and the Western Balkans. Namely, China operates within the Western liberal, capitalist global order and accepts its market principles. However, it also challenges the current order, i.e. revises it, through imposing itself as a new and reliable non-Western partner. The One Belt, One Road and 16 + 1 initiatives represent a new form of economic relations in Europe through peaceful cooperation. Moreover, these initiatives represent a series of geostrategic steps by which these European regions seek to be more closely linked and that China has better access to Western Europe.

Keywords: Central Europe, Eastern Europe, Western Balkans, One Belt initiative, one road, 16 + 1 initiative, global revisionism, China, foreign direct investment.